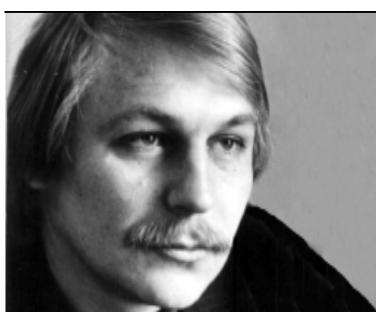


спадчына

спадчына

Алесь Пісъмянкоў



...я па мёртвых паплакаў даволі,
а жывых яшчэ болей шкада...

«Нам адпушчана так небагата...»

Ня хочацца... Ня хочацца... Ня хочацца пісаць пра
Алеся Пісъмянкова ў мінульым часе.

Ня верыцца... Ня верыцца... Ня верыцца, што яго
няма побач з намі.

Цяпер ягоная вершы і запісы ўспрымаюцца зусім па-
іншаму. І бачна тое, што, мажліва, не заўважалася
раней. Алеся лічылі тонкім лірыкам (а гэта так і ёсьць),
майстрам дэталі і метафары, здольным у вершы з 8-12
радкоў адлюстраваць усё багацьце съвету. А ён быў
яшчэ і філософам, мудрым сузіральнікам нашага быць-
ця. З болем адгукаўся на съмерць блізкіх і сяброў, шмат
думаючы пры гэтым пра хуткаецца съць жыцьця і яго
несправядлівасць да людзей з далікатнаю, творчаю
натураю. «Нам адпушчана так небагата...», «Мы ўсе
на зямлі гэтай госьці», «Я па мёртвых паплакаў даволі,
а жывых яшчэ болей шкада...» – гэта радкі з апошніх

вершаў Алеся, якія друкуюцца ў гэтым нумары «Дзеяслова». Прачытаяўшы гэта хтосьці можа сказаць, што ён прадчуваў свой блізкі сыход. Можа, яно й так. Але згадваючы ягоную ўсьмешку, хай і з прыхаваным сумам у вачах, зноў і зноў думаеш: колькі шмат яму было дадзена і як шмат ён яшчэ павінен быў зрабіць, але не пасыпеў...

Многім з нас Алесь здаваўся чалавекам далёкім ад палітыкі: апалітычным і ў працы, і ў жыцці, і ў вершах. Але адкуль тады ў яго гэтакі боль, ня толькі за сябе, але і за ўсіх, хто жыве цяпер і тут: «Не для нас гэты час, Не для нас, Мы яго нежаданыя дзеці» («Дзеяслоў» №1). А вось радкі з ягонага апошняга пры жыцці надрукаванага верша («Дзеяслоў» №8): «Што ты, лёс, галёкаеш? // Не прасі падаць. // Пенсія – далёкая, // Съмерці – не відаць». Яму было толькі 46, а здаецца, што напісаў гэтыя радкі чалавек глыбока стомлены жыцьцём... І далей: «Не ўздыхнеш з палёгкаю – // Хісткія масткі: // Позна нам у лёкай, // Рана ў жабракі»... Гэтае «нам» не выпадковае тут, яно як прысуд і часу, і ладу, і кожнаму з беларусаў.

Так, ён жыў у сваім часе заклапочаны клопатамі свайго часу, пакутаваў пакутамі, хварэў хваробамі свайго часу. Ён ня мог ў ня змог нічога зъмяніць, разумеючы аднак несправядлівасць і часовасць таго, што адбываецца. Яму балела за Беларусь і хлопцаў і дзяўчат са свайго пакалення, якія так рана началі адыходзіць. Ён і сам рана адыйшоў, пакінуўшы па сабе вершы, якім ня страшны час і якія – сама Вечнасць...

Мы ўсе на зямлі гэтай госьці

ПРА ВЕЧНАЕ

Кажуць, быў я аблашчаны долай,
Хоць мой дом не мінула бяды.
Я па мёртвых паплакаў даволі,
а жывых яшчэ болей шкада.

Бо мы ўсе на зямлі гэтай госьці,
Не забавімся мы на зямлі.
І калі я пакрыўдзіў кагосьці,
То і мне тая рана баліць.

Нам усім не хапае спагады
І любові жывым не стае...
Нам адпушчана так небагата,
Што й грахі не замоліш свае.

* * *

Яшчэ мароз сабе не здрадзіў—
Агнём халодным паласнуў.
Яшчэ ў асьнежаных прысадаў
Няма і думкі пра вясну.

Яшчэ спрабуюць снегапады
Махнуць натомленым крылом,
Ды гэта марная бравада—
Ужо адбыўся пералом.

Усё яшчэ ва ўмоўным ладзе,
Жаданьням страсьці не стае,
І ўсё ж у мройлівым паглядзе
Туті ільдзінка растае.

MAMA

Мама заўсёды чакала,
Мама свой час не лічыла,
Мама живым спачувала,
Мама лячыла.

Мама душою трымцела,
Мама дабра ўсім хацела,
Мама ні ў чым не лаўчыла—
Мама вучыла.

Мама заўсёды трывала,
Мама да скону рабіла,
Мама сябе забывала—
Мама любіла.

ВЯЛІКОДНЫ ЎСПАМИН

Я сённяня, відаць, не засну —
Мой одум сіроцы ня зынікне:
І мама чакала вясну,
І мама любіла Вялікдзень.
З вечара ў печы паліла,
Смажыла
Ды варыла.
Не гатавала,
А — чаравала,

Пры агні шчыравала.
 Як сонца съяцілася ласкай
 І грэла ўсіх любасьць-спакой,
 Якія ў Сямёнаўны пасхі,
 Якія ў Сямёнаўны краскі.
 Якую струну не крану,
 Зноў памяць балючая ўскрыкне:
 Бяз мамы страчаю вясну,
 Бяз мамы съяткую Вялікдзень.

ПРЫЯЗДЖАЙ

Цераз луг, праз лес, цераз гай
 Крочыць думная восень.
 «Двору, любенъкі, прыязджай!»—
 Больш ніхто не папросіць.
 Крута рыжык сълязою салю,
 У зямлі пазычаючи сілу,
 Я ўсё помню, і ўсё я люблю,
 Што і мама любіла:
 Гэты луг, гэты лес, гэты край,
 Гэтую думную восень.
 ...Прыязджай...

Прыязджай...

Прыязджай...

Рэха ў соснах галосіць.

Думаць вершы

У птушкі ёсьць гняздо

Маю душу зноў паланіў Бунін. Вось ужо колькі дзён не магу выйсьці
 з біяполя яго магічных радкоў:

У птицы есть гнездо, у зверя есть нора,
 Как было горько сердцу молодому,
 Когда я уходил с отцовского двора,
 Сказать прости родному дому.

Гэты глыбокі бунінскі ўзых, поўны горкай тугі, блізкі мне ня толькі
 тым, што сугучны з майм цяперашнім настроем, а яшчэ і тым, што ён,
 як далёкае рэха, перагукваецца праз стагоддзі з даўно родным і дарагім,
 Скарынавым:

Понеже от прірожденія звері,
І ходяше в пустыні, знають ямы своя;
Птіцы, летающе по воздуху, ведають гнезды своя...

Вельмі хочацца верыць, што Бунін быў знаёмы з прадмовай доктара Францыска Скарыны з Полацка да кнігі «Юдзіф». Я разумею, што вера мая наіўная, але для яе ёсьць падставы: у аўтабіографічным рамане «Жыцьцё Арсенава» Іван Аляксеевіч падрабязна апісвае сваё падарожжа ў Смаленск, Віцебск і Полацк. Ёсьць у яго і цудоўны верш «Князь Усяслаў». Бунін напісаў свае пранізлівія радкі ў прадчуваныні вечнага расстаньня з Расіяй — наперадзе яго чакалі трышаць тры гады эміграцыі. Наш Скарына таксама амаль усё жыцьцё пражыў у далечыні ад родзімы: і ў Кракаве, і ў Падуі, і ў Празе ён ня мог не сумаваць па слайным горадзе Полацку. «...Птіцы ведають гнезды своя... У птицы есть гнездо...»

Віно і верши

Пасьля заканчэння школы я з год працаваў у рэдакцыі касцюковіцкай раённай газеты. Вечарамі супрацоўнікі рэдакцыі любілі зьбірацца на халасьцяцкай кватэры паэта-гумарыста (на жаль, ужо нябожчыка) Сямёна Пацёмкіна. Сямён Ігнатавіч працаваў карэспандэнтам-арганізатаром на радыё, і ў маленстве я часта прачынаўся ад грому ягонага басу: «Увага, увага, гавораць Касцюковічы!»

Пацёмкін быў вельмі папулярны чалавек у раёне. Яго байкі і гумарэскі ведалі і любілі мае землякі. На той час ён багата друкаваўся ў абласных і сталічных выданьнях і нават меў на зайдзрасцьці раённых графаманаў кніжку ў бібліятэчцы «Вожыка». Памяць у Сямёна Ігнатавіча была, як кажуць у народзе, зъмяіная: ён мог бясконца цытаваць класікаў, а «Ларэлею» Гейнэ чытаў на памяць па-нямецку. Яшчэ ў юнацтве лёс зьвёў яго з Аркадзем Куляшовым і Юліем Таўбіным, шчырае сяброўства было ў яго з Аляксеем Пысіным, а Івана Чыгрынава, калі той быў яшчэ школьнікам, ён вазіў у Магілёў на абласны семінар младых літаратараў. Менавіта ад Пацёмкіна я ўпершыню пачуў пра нашага земляка паэта-эмігранта Масея Сяднёва. Натуральна, што ўсё гэта мяне ўражвала і я надзвычай высока цаніў яго думку і быў удзячны за прыязнасць і гасціннасць. Звычайна пацёмкінскія вечарыны не абыходзіліся без чаркі — на агенчык халасьцяцкай кватэры забягалі ня толькі мы, супрацоўнікі газеты, але ці ня ўся «прагрэсіўная» інтэлігэнцыя невялікага гародка, якую за вочы, усылед за Якубам Коласам, гасападар называў «панямонскай». Сямён Ігнатавіч быў заўзяты грыбнік, і ў яго заўсёды можна было пачаставацца адмыслова прыгатаванымі груздамі і рыжыкамі. Словам, закусь каралеўская! Праўда, калі зьбіраліся хлопцы, якіх ён любіў, да традыцыйных грыбоў

даставалася з каморы яшчэ і сала. Добра падвышшы, госьці любілі цытаваць пацёмкінскія радкі:

Знаёмы будзьце з гэтым сказам:
Віно і вершы ходзяць разам!

На той час я быў пачатковец ня толькі ў паэтычнай справе, але і ў вакхічнай таксама — сямнаццаць гадкоў, маладзён... І хоць смак віна мне быў ужо знаёмы, браць чарку ў саліднай кампаніі саромеўся. На што, як і зазвычай бывае ў такіх варунках, госьці крыўдавалі і вінавацілі мяне ў непавазе да іх, і самае прыкрае — да гаспадара.

На маё шчасльце, гаспадар, аўтар афарыстычных радкоў пра віно і вершы, уладна абрываў «панямонцаў»:

— Цыц! У такім узроўніце бацька мяне яшчэ сек!

ДАСЬЦІПНАСТЬ

Ня ў першы раз пераконваюся, што ў старых вясковых жанчын трэба вучыцца ня толькі мове, але і дасыціпнасці — гаварыць востра, съмешна і трапна. Ну хоць бы вось у гэтай цёткі, якая гасцінна прымае мяне ў сваёй хаце. Частую шчыгра і сардэчна, аднак сама ўзяць чарку наадрэз адмаўляецца. І я, вядома, іду на хітрыкі:

— Дык за ваша здароўе, цётка...
— Ат, якое здароўе ў мае гады!
— Ну дык, тады за маё.
— Ага, за тваё вып'ю, а сваё пакладу.

ТУМАН

У грунтоўнай і зычлівой рэцэнзіі на маю «Планіду» Віктар Ярац заўважыў, што я «гавару, як з чалавекам, з Туманам». Каб усё было зразумела, скажу адразу: так звалі нашага сабаку.

Займець свайго сабаку мы з братам Міколам хацелі даўно. Гэта была блакітная мара нашага маленства. Даходзіла да таго, што мы часам падбіralі на вуліцы аблезлых бадзяг і прывязвалі на ланцуг, прыкормлівалі, але, трохі ад'еўшыся, яны няўдзячна зынікалі. І вось неяк увесень бацька прывёз нам пульхнага цельпукаватага шчанюка. Сказаў, што купіў за пляшку гарэлкі ў Мішкі Шумілы. Шуміла быў добры і вясёлы дзядзька з суседняга Белага Каменю, і мы, дзятва, вельмі яго любілі. Шчанюк аказаўся надзвінай гарэзьлівай і адразу пачаў жартаваць з намі. Як заўзятыя сабакары, мы даўно ведалі, што, калі паднябенне зьверху чорнае, значыць, сабака будзе злы. Зазірнуўшы ў гарачую ружовую пашчу шчанюка і не знайшоўшы ніякай чарнечы, вырашылі, што сабака будзе добры і вясёлы, як Шуміла. Назвалі мы яго Туманам, бо шэра-белы колер ягонай поўсыці нечым нагадваў ранішні туман па-над Бесяддзю.

Шчанюк рос, як на дражджах. Усё, што было смачнага ў нашай хаце,

не міала ягонай будкі. А калі наш сябра занядужаў ці, як самавіта зазначыў Мікола, перагрыз чарвяка, мы ўпотай ад бацькоў кармілі яго мёдам. Дапамог мёд ці прырода ўзяла сваё, але неўзабаве Туман ачуняў. Брат падзяліўся радасцю з суседам і, вядома ж, не прамінуў сказаць пра мёд. Ох, і перапала нам ад бацькоў! Ды і як магло не перапасьці, калі кожны хворы ў матчына дзяжурства ў бальніцы, дзе яна рабіла медсястрой, абавязкова цікавіўся: «А ці праўда, Сямёнаўна, што вашы хлопцы сабаку мёдам вылечылі?»

Туман быў звычайны дварняк, але харектар меў высакародны: ніколі ня краў, я ня помню ніводнага выпадку, каб узяў нешта без дазволу. Ён быў у прыязных адносінах з нашым катом Мікошам, і той часта бегаў да яго ў будку, каб разам пажартаваць. На рыбалку, у грыбы, у ягады мы хадзілі толькі з Туманам. Бывала, далёка адышоўшы адзін ад аднаго, мы перагукваліся, і густое рэха разъляталася па ўсім лесе. І наш Туман адразу пачынаў непакоіцца. Ён з насьцярогаю ўслухоўваўся ў цішыні і трывожна падвываў. Мы часам злоўжывалі ягонай даверлівасцю і, каб пацешыцца, знарок крычалі: «Ау!», але ён хутка ўчуў нашу хітрасць і вельмі крыўдаваў. Аўтарытэт Тумана ў нашай сям'і істотна вырас пасля таго, як ён у галалёд дапамог каніцкаму дзеду ўзбрацца на круту горку. Дзед спачатку не зразумеў ягоных намераў і сярдзіта адганяў Тумана прэч: баяўся, што той пракусіць крысо кажуха, а калі да яго дайшло, што сабака хоча шчыра дапамагчы, вельмі ўсьцешыўся і заўсёды пры выпадку хваліў нашага выхаванца.

Ня раз Туман быў першым слухачом маіх вершаў. Ён чуйна ната-пирваў вуши і цёплымі вачамі глядзеў на мяне. Далібог, ён усё разумеў. Ня сэнс, ня слова, а настрой, які перадаваўся праз рытм. Вельмі цяжка перажываў Туман расстаньне з Міколам, калі брат пайшоў у войска. Ён штодзень бегаў на станцыю і падоўгу сядзеў каля вакзалу. Чакаў.

Павесялеў ён толькі ўлетку, калі, ідуучы на вайсковыя зборы, я прывёз да бацькоў цяжарную жонку. Туман палюбіў Алену гэтак жа аддана, як і нас з братам. Ён усюды хадзіў за ёю. Хадзіў важна і горда, і ўсім сваім выглядам паказваў, што ён адчувае адказнасць, якая выпала на яго долю. Калі Алена купалася ў Бесядзі і далёка адпłyвала ад берагу, ён трывожыўся і на ўсякі выпадак таксама заходзіў у ваду.

Пасля нараджэння сына мы патэлефанавалі бацькам. Падчас гаворкі з маці Алена горка заплакала. Я адчуў, як у маіх грудзях нешта абарвалася і пахаладзеў ад страху:

— Што?

— Туман памёр... Сказаць «здох» у яе не павярнуўся язык.

Хада ў кожнага свая

З перадуманага

Выраз «Ісьці ў нагу з часам» у дачыненъі да паэзіі я заўсёды лічыў і лічу вульгарным, больш таго —абсурдным штампам, які сябе цалкам скампраметаваў.

Да таго ж «ісьці ў нагу» — гэта значыць ісьці так, як ідуць усе, а паэт цікавы толькі ў тым выпадку, калі ў яго ёсьць свая хада. Гэта — аксіёма. На жаль, нас дужа доўга вучылі хадзіць строем, съпяваша хорам. Ці не таму тое, што раней хорам усладулялася, сёньня хорам і разъвенчваеца? Ці не таму так багата вершаванай прадукцыі на старонках нашай перыёдкі хутчэй зъяўляеца фактам калектыўнага прасвятлення, чым паэзіі?

Паняцце «чыстай красы»... Прынцып «мастацтва дзеля маастацтва» доўгі час трактаваўся вульгарна — з чиста сацыялагічных пазіцыяў. І ў выніку Цютчай паводле школьнікаў хадзіў (а можа, і ходзіць) у апалагетах «чистога искусства». Вечныя пытаныні (жыцьцё і смерць, кахранье і г.д.) заўсёды былі і будуць аб'ектам паэзіі. Урэшце, гэта і складае прыроду праудзівай лірыкі, а яна, як вядома, стварае і разъвівае характар, непасрэдна звязаны з унутраным съветам і духоўным жыцьцём аўтара. Так што ў любым выпадку мы маем справу з Чалавекам.

Творчасць значных паэтаў цяжка ўпісаць у нейкую пэўную схему (крытыка любіць гэта рабіць), бо яна звычайна шырэй прыдуманых схемаў і лёгка разбурае іх. Прыклад таму наш Максім Багдановіч, той жа Цютчай.

Натхненне — гэта загадка. І гэтае пытаныне цікава было б адраваць вялікім, якія і сталі вялікімі, спазнайшы творчае азарэнне.

Я не належу да прыхільнікаў прынцыпу «ні дня без радка» і адношу яго да таго ж разраду, што і «ў нагу з часам», бо глыбока перакананы, што верш авалязкова павінен быць забясьпечаны эмацыянальна. Ці не таму геній згасалі без пары?

Вось табе і нат!

Адзін малады паэт папрасіў мяне прачытаць рукапіс зборніка. Вершы мне спадабаліся. Вяртаючы рукапіс, я ненавязыліва заўважыў, што задужа часта ён ужывае кароткую форму слова нават — нат. Усё нат ды нат, нат ды нат...

— А што нельга? — густа пачырванеў паэт.

— Можна, але не пажадана.

Праз колькі дзён пасыля нашай гаворкі я выпадкова сустрэў паэта на стромістым беразе Іслачы.

Побач з ім была мілая і абаяльная дзяўчына.
 — Пазнаёмся — Наташа.
 — А-а, дык вось адкуль нат! — пажартаваў я.
 — А што, усё-такі нельга? — зноў пачырванеў паэт.
 — Можна. І чым часьцей — тым лепш.

Правіла для паэта

Звычайна, калі называюць паэта, яго імя абавязкова асацыруеца з пэўнымі творамі, строфамі, радкамі. І хай сабе тыя строфы чыталіся даўно, усё ж помніцца і прымушаюць хвалявацца. Такая, відаць, прывілея сапраўднай паэзіі:

Для мяне, мусіць, як і для многіх, паэтычнае імя Міхася Рудкоўскага непарыўна звязанае з яго «Сінімі Брадамі», якія, паводле слоў паэта «як замова матулі ад напасьці-бяды», бо ў кожнага з нас ёсць свае Сінія Брады — свая маленькая радзіма, якая зьяўляецца і пэўна школай духоўных каштоўнасцяў:

Сінія Брады,
 Сінія Брады —
 цыбатаму буслу па калена вады.
 Ды калі апускаў ты далоні ў ту ю ваду —
 рукі ня могуць зрабіць справы бруднае;
 калі хоць аднойчы глядзеўся у ту ю ваду —
 вочы будуць, як вёсны, ясныя;
 калі сэрцам крануўся
 струменьчыка той вады —
 сэрца будзе да скону шчырае.

Па сваім съветаадчуваньні Міхась Рудкоўскі — лірык. Лірык з абвостранным паэтычным зрокам і шчырым, даверлівым сэрцам:

Лістапад.
 Лістапад.
 Лістапад.
 Лістапад усё вышай і шырай.
 Аблятае задумлівы сад, адлятае у вырай.

Колькі ў гэтых журботна-пранізлівых радках ціхай музыкі. Колькі сэрца! Відаць, таму ня так і часта сустрэнеш у яго вершах кліchnікі. Паэт разумеў, што для таго, каб нешта съцвердзіць, неабавязкова кричаць.

Нездарма, М.Святлоў любіў падкрэсліваць, што даходзяць да чытача толькі тыя вершы, у якіх ён сардэчна размаўляе з ім. І гэта сапраўды так, бо такая прырода лірыкі: боль выклікае боль, радасыць нараджае радасыць. І ў выніку чужое становіцца тваім.

Менавіта такія асацыяцыі выклікае лірыка Міхася Рудкоўскага, у якой арганічна спалучаецца любоў да роднай зямлі з філософскім раздумам аб сэнсе жыцьця, аб яго непаўторнасці і непазъбежнасці абнаўлення:

Хаця вятры ў няласкавых стагоддзях
землю маю астуджваюць-халодзяць,
не прападу я — унукам узрасту,
як поле жытам, як застольле песьняй:
 ўпаду — устану,
згіну — уваскрэсну.
Як колас, я жыву начыстату.

Жыць сумленна, праўдзіва, адкрыта — правіла для паэта.

Аржаная праўда

Прачытаў новую кнігу лірыкі Уладзіміра Паўлава «Што было на Беларусі» і захацелася паўтарыць усыльед за Анатолем Вялюгіным: «Мне даспадобы, Валодзя, аржаная праўда твойго радка». Слынны майстра умеў прыкметіць самае істотнае і даць усякай паэтычнай зъяве лаканічную і вычарпальную харктарыстыку.

Аржаная праўда... У дачыненьні да творчасці Уладзіміра Паўлава скажана ня толькі прыгожа, але і надзвіва трапна. Карані ягонай лірыкі ў пра жытым і перажытым, а яно, як правіла, суровое і драматычнае, як уся наша сівая гісторыя, як горкая сёньняшняя рэчаіснасць. «Мой съвет пяшчотны, мой съвет суровы», — гаворыць Уладзімір Паўлаў у адным са сваіх вершай. Але заўважце, на першы план паэт ставіць пяшчоту. Вельмі істотнае прызначаныне. Яна, гэтая пяшчота, як васілёк у жыце, цешыць вока і грэе сэрца, без яе наш суровы і жорсткі съвет быў бы проста невыносным.

ПАЭТ З ВУЛІЦЫ ЯСЕНИНА

Гэтую гісторыю я зьбіраўся расказаць Віктару Стрыжаку. Не паспей. Нам абодвум, як, відаць, і ўсім у маладосьці, здавалася, што ў нас у запасе цэляя вечнасць.

Пасыля пераезду з Веткі ў Менск ён разам з жонкай Валяй завітаў да мяне ў Дом літарата. На пытаньне, на якой вуліцы яны жывуць, ён адказаў таксама пытаньнем:

- А як ты думаеш, дзе можа жыць Стрыжак?
- Як кажа Анатоль Кудравец, Менск, вабшчэткі, вялікі горад.
- І не дачакаўшыся майго адказу, з уласцівай яму катэгарычнасцю выдаў:
- Ну, вядома ж, на Ясеніна!
- А хіба ёсьць такая вуліца? — зъдзівіўся я.
- А ты нават і ня чуў? — са шкадаваньнем паглядзеў на мяне Стры-

жак і горда расправіў сваю магутную грудзіну: — Сыпецыяльна да майго прыезду назвалі. А іначай мы б і не пераязджалі. Праўда, Валя?

— Праўда, — шчаслыва ўсміхнулася Валя.

Сяргея Ясеніна Віктар любіў да самазабыцца. На любові да ягонай паэзіі мы, бадай, і сышліся ў студэнцкія гады. На той час у яго было два куміры: Ясенін і Барадулін. Аднаго разу па дарозе на лекцыі ён зачягнуў мяне ў свой любімы «Ясень» — быў некалі на плошчы Свабоды такі піўбар — і там за куфлем съвежага жыгулёўскага прачытаў толькі што напісаны верш «Падбярозавік»:

Сэрца сумам засяяна,
Хмельнай радасыі роздумам,
Ад Сяргея Ясеніна
Забялеў я бярозамі.

Вось і кажы пасьля гэтага, што няма лёсу: Ясенін, «Ясень», Ясеніна...

За некалькі дзён да ягонай нечаканай съмерці я сустрэў Віктара каля лазыні на вуліцы Багдана Хмяльніцкага. Ён сказаў, што ідзе «на піва», і прапанаваў пайсыці разам. Мы пайшлі, але там была вялікая чарга, а стаяць доўга ні мне, ні яму не выпадала. Пакурылі, паўспаміналі мінулае, дзівячыся, што яно ў нас так хутка і непрыкметна зявілася. Прыйгдалі і наш слаўны «Ясень». Я працытаваў ягоныя радкі пра Ясеніна, прачытаныя некалі ў «Ясені», ён прыязна заўсміхаўся і сказаў, што яшчэ ў Ветцы чытаў маё лімаўскае інтэрв'ю з вядомым ясеніназнаўцам Юрыем Прокушавым. Я ў некалькіх словах расказаў пра сумесную паездку з Юрыем Львовічам і ягонай жонкай съпявачкай Верай Георгіеўнай па Беларусі, пра свае сустрэчы з ім у Маскве і Кектэбелі, абяцаў даць прокушаўскія кнігі і паказаць адзін ліст, які яго, гарачага прыхільніка ясенінскай паэзіі, ня можа не зацікаўіць...

Гэта была мая апошняя сустрэча з жывым Стрыжаком. Кажу жывым, бо мёртвага Віктара мы з Валодзэм Маруком і Толікам Зэкавым забіralі з моргу і па просьбе Валі прывезылі на вуліцу Ясеніна, каб назаўтра павезыці ў апошнюю дарогу ў яго родную Заспу, дзе ён ляжыць побач з дзедам і бацькам над самым Дняпром, пад апетымі ім бярозамі.

Вось ужо два гады ў дзень ягонай съмерці мы ездзім да Валі на вуліцу Ясеніна. У Віктаравым пакой ўсё захавалася як і пры ім: бел-чырвона-белы сцяг, на стале адзіная прыжыццёвая кніга, часопісы з яго вершамі, рукапісы, цыгарэты. Я ведаў, што ён добра малюе і ў войску нейкі час быў чарцёжнікам, але ніколі ня думаў, што гэты дар у яго такі яркі.

З уласцівым яму гумарам Віктар расыпісаў ванны пакой пад Рэнуара. І, натуральна, не бяз «ню». Як і ў сваёй надзвычай шчырай паэзіі, Стрыжак і тут не захацеў пазьбегнуць плоцевага пачатку — ён ніколі ня быў ханжой і зайсёды быў як на далоні:

Няхай я крыху кволы,
Але вы гляньце, гляньце!
Я перад вамі голы,
Як бачыце — без глянцу.

Ёсьць у кватэры на вуліцы Ясеніна і партрэт вялікага лірыка, выкананы Віктарам па дрэве. Гледзячы на гэту работу, я кожны раз шкаду, што не пасьпей пазнаёміць яго з абяцаным лістом Прокушава. Справа ў тым, што падчас працы ў адным з архіваў Юрый Львовіч натрапіў на ліст беларускіх паэтаў у абарону Сяргея Ясеніна. У 1955 годзе ён апублікаваў яго ў альманаху «Літературная Рязань», і, здаецца, уключочыў у адну са сваіх кніжак.

У 1926 годзе ў газеце «Комсомольская правда» быў надрукаваны артыкул Л.Сасноўскага «Развенчайте хулиганство», у якім аўтар называе Ясеніна «знамением хулиганства», а яго паэзію ня больш — ня менш як «лирикой взбесившихся кобелей». Гэты артыкул прачыталі тагачасныя маладыя беларускія паэты, студэнты Белдзяржтэхнікуму Пятро Глебка, Янка Бобрык, Янка Туміловіч, Сяргей Дарожны, Валерый Маракоў і Максім Лужанін. Вядома, такія адносіны да Ясеніна не маглі не абурыць іх і яны, маладыя гарачыя, узрушана напісалі ліст-пратэст і адправілі ў рэдакцыю «Комсомольской правды». На вялікі жаль, ён ня быў надрукаваны, але гісторыя захавала дарагі для ўсіх нас дакумент. Вось невялікая вытрымка з яго:

«Можа быць, Ясенін нават вельмі горача адносіўся да сваёй Русі, але інакш ён не змог бы быць нацыянальным паэтом.

Ён унёс новае, ён сапраўдны мастак, толькі трэба добрай крытыцы падрыхтаваць, як належыць, чытача да вывучэння Ясеніна... Далёкія нацыянальнасці СССР выкажуцца пра Ясеніна таму, што ён вялікі паэт і мастак, і тым самым змыноць цену, кінуты неабачлівым артыкулам тав. Сасноўскага».

Думаецца, што гэты ліст сагрэў бы і напоўніў гонарам неспакойную душу паэта з вуліцы Ясеніна: маўляў, не такія мы ўжо абачлівыя і памяркоўныя.